

	str.
VZDELÁVANIE V PSYCHOLÓGII	
F.Novák-Z.Ondrášková: Seznam diplomových a dizertačných prací z psychologie University J.E.Purkyně. 1968 - 1973	85
KONGRESY, SYMPÓZIÁ, SEMINÁRE	
R.Kostólanický: III.stretnutie psychológov podunajský krajín	104
II.pražská konferencie o psychologii lidského učení a řešení problémů	107
Konferencie o anxiété a strese	117
II.medzinárodný kongres C.I.A.N.S.	118
PERSONÁLIE	
D.B.Elkonin 70-ročný	119
Za PhDr.Věrou Veselou	121
NOVÍ ČLENOVIA SPS	124
VIETE, ŽE	133
PRÍLOHY	
Bibliografie dostupné sovětské sociálně psychologické literatury o malých skupinách od r. 1945	
Novinky nakladatelstva J.Wiley	
Knižné noviny našich kolegov z NDR	

IV. PSYCHOLOGICKÉ DNI ^x

Brno, 25. - 26. septembra 1973

SEKCE VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE

Odborný program:

V úvodním referátu naznačil J.Švancara nejzávažnější problémy vývojové psychologie v teorii i v praxi; zahrnul závěry dubnové ideologické konference, pokud se týkají sekce. S.Fraňková upoutala pozornost široce koncipovaným sdělením o výzkumu efektu výživy na psychický vývoj. Po referátu se rozvinula živá diskuse. J.Severová přednesla preliminární sdělení o zkoumání výrazových projevů u zdravých a retardovaných kojenců, sledovaných v prostředí kojeneckého ústavu. A.Kolejková referovala o výsledcích svého zkoumání citových vztahů 6 letých dětí k rodinným příslušníkům a upozornila na některé rozdíly ve srovnání se zahraničními výsledky v téže metodě /Beneové-Anthonyho/. L.Švancarová podala přehled nejdůležitějších výsledků zkoumání mravního usuzování 11 letých dětí, sledovaných v rámci brněnského longitudinálního výzkumu. J.Kotásková referovala o programu druhé konference mezinárodní společnosti pro studium vývoje chování, která proběhla v srpnu t.r. v Michiganu /USA/.

^x Nie je tu zaradená správa zdravotníckej sekcie, správa o priebehu valného zhromaždenia, rovnako ako celkové hodnotenie štvrtých PSYCHOLOGICKÝCH DNÍ, pretože tieto materiály nám, napriek žiadosti neboli dodané.

Při této příležitosti podala - jako členka výboru této Společnosti - informace o složení a cílech této organizace.

Organizační záležitosti:

Dr.K.Adamovič pozdravil zasedání jménem SPS a naznačil přání sekce vývojové psychologie, jejímž je předsedou, navázat s českou sekci užší spolupráci.

J.Švancara informoval o plánech činnosti pro příští rok a naznačil možnost uspořádat na jaře 1974 konferenci o aktuálních výzkumných problémech, na níž by se podíleli rovným dílem obě národní sekce.

Materiální zajištění:

Ukázalo se, že místnost přidělené sekce, naprosto nestačí pojmut všechny zájemce, kterých bylo 50-60. Po přestávce bylo možno pokračovat ve větší posluchárně. Tím, že se nepřekrýval program sekce s poradenskou ps. a klinickou ps., mohli zejména psychologové z praxe vyslechnout největší počet referátů, které je zajímaly. Tuto organizační zkušenost by bylo dobře podržet pro 5.PD.

J. Š v a n c a r a
předseda sekce

SEKCE SOCIÁLNÍ PSYCHOLOGIE

Jednání v sekci řídil Dr.J.Hlavsa, CSc.

Na programu sekce sociální psychologie byly následující referáty:

1. Janoušek, J.:
Poznámky k podílu sociální psychologie na otázkách organizace a řízení.
2. Bokorová, V.:
Zhodnocení dosavadních metod používaných ke zjišťování potřeb s vyvozením závěrů o dalších možnostech metodického přístupu.
3. Syřištové, E.:
Sociálně psychologické modely psychických poruch /zejména ve vztahu k schizofrenní psychoze/.
4. Křivohlavý, J.:
Pojetí kooperace v sociální psychologii.
5. Maiwaldová, J.:
Analýza spolupráce v malých pracovních skupinách energetického provozu.
6. Albrecht, M., Boublík, J., Osecký, P.:
Pokus o analýzu sociálně psychologické účinnosti racionalizace mzdových soustav v rezortu FMRS.
7. Hanousková, M.:
Sociálně psychologická analýza vybraných pracovních kolektivů.

Doc.J.Janoušek ve svém referátu vyzdvihl podíl marxistické sociální psychologie v budování naší socialistické společnosti a nastínil některé další úkoly, před kterými nyní sociální psychologové stojí. Následovala bohatá diskuse, která přinesla řadu konkrétních návrhů, jejichž realizace přispěje k ještě výraznější politické angažovanosti

sociální psychologie v řešení celospolečenských problémů. Diskusní příspěvky přednesli Dr. Bokorová, Dr. Hlavsa, Dr. Křivohlavý a Dr. Albrecht.

K jedněm z nejzajímavějších referátů patřil bezpochyby referát Dr. Věry Bokorové, který byl věnován vytrvaným metodám používaným k zjišťování hodnotové orientace. Dr. Bokorová zhodnotila klady i nevýhody metod a navrhla některé další postupy, které bude teprve nutno ověřit.

O pojetí kooperace v sociální psychologii referoval Dr. Jaroslav Křivohlavý. Autor se dotkl zejména teorie experimentálních her, uvedl některé výsledky svých experimentů v této oblasti a seznámil posluchače s nejdůležitějšími definicemi kooperace.

Na tento referát tematicky navazovalo sdělení Dr. Maiwaldové, která se zabývala problematikou spolupráce v malých pracovních skupinách energetického provozu.

Dr. Albrecht informoval přítomné o projektu sociálně psychologických proměnných, které determinují přijetí nových mzdových soustav v rezortu FMHS.

Další spoluautoři referátu Dr. Boublík a Dr. Osecký zodpověděli dotazy přítomných.

Závěrem možno říci, že se jednání v sekci sociální psychologie těšilo pozorností účastníků psychologických dnů. Přednesené tematické okruhy se dotýkaly problémů, které

řeší naše socialistická společnost a svou úrovní znamenaly bezpochyby přínos k jejich řešení. Za nejdůležitější bod jednání považujeme dohodu o postupech sociální psychologie v duchu jednání konference o ideologických problémech psychologie a pedagogiky.

PhDr. Jana M a i w a l d o v á
jednatelka sekce

SEKCE OBECNÉ A TEORETICKÉ PSYCHOLOGIE

Součástí odborného programu čtvrtých Psychologických dnů v Brně bylo také pracovní zasedání členů sekce obecné a teoretické psychologie ČSPS. Toto zasedání probíhalo podle stanoveného časového plánu, t. j. v úterý 25. září dopoledne a ve středu 26. září dopoledne. Méně přesně bylo možno dodržet obsahovou stránku programu vzhledem k tomu, že mnozí referenti se omluvili; z původně ohlášených jedenadvaceti referátů se jich realizovalo pouze osm. Tato redukce programu se projevila nepříznivým účinkem pouze během prvního dopoledne, kdy čtyři referáty nepřesahující dobu 15 minut a příslušná diskuse nepostačovaly k naplnění plánované doby, totiž čtyř hodin. Naproti tomu v druhém půldnu všichni referující překročili plánovaný čas; nadto bohaté diskuse po jednotlivých sděleních přispěly k tomu, že časový rozsah čtyř hodin byl plně pokryt.

V úterý 25. září byly předneseny referáty autorské dvojice V. Chmelař, P. Osecký, V. Hoška, autorského kolektivu M. Špaček, Z. Bohdanecký, T. Radil-Weiss, J. Linhart a autorské-

ho kolektivu Z.Bohdanecký, I.Klíma, V.Božkov, T.Radil-Weiss.

V.Chmelař a P.Osecký byli autory referátu "Průběh aktivní pozornosti jako stacionární náhodný proces". Při rozsáhlejších experimentálních výzkumu aktivní optické a akustické pozornosti zjistili, že výskyt chyb je celkově nepravidelný a nevykazuje průkazné časové trendy. Proto je možno průběh aktivní pozornosti výhodně charakterizovat jako stacionární náhodný proces.

V.Hošek referoval na téma "Potřeba výkonu ve sportovní aktivitě". Modifikovanou projektivní metodou měření motivačních proměnných /Atkinson, Heckhausen/ byly zjištěny rozdíly v potřebě výkonu u sportovců příslušejících k různým sonatotypům. Dále byl shledán vysoce významný vztah /0,60/ mezi potřebou výkonu a úrovní výkonu v nejdůležitějším závodě sezóny. Projektivní metody se přitom osvědčily jako vhodný přístup ke zkoumání motivačních tendencí sportovců.

M.Špaček, Z.Bohdanecký, T.Radil-Weiss a J.Linhart byli autory referátu "Obsahová analýza volných kontinuálních asociací". Byly hledány vztahy mezi volným kontinuálním asociováním na smysluprosté verbální podněty a řešením problému. Kvantitativní analýza se týkala frekvence různě dlouhých asociátů a podílů různých druhů slov v celkovém množství vyslovených asociací; podle těchto podílů bylo možno stanovit pořadí: substantiva, adjektiva, slovesa, další druh slov.

Program prvního půldne byl uzavřen referátem autorů

Z.Bohdaneckého, I.Klímy, V.Božkova a T.Radila-Weisse "Analýza asociací při krátkodobé prezentaci mnohoúhelníkových tvarů ve vztahu k jejich rotaci". Autoři prokázali, že i při relativně krátkodobé /300 msec/ prezentaci mnohoúhelníkových tvarů generovaných počítačem jsou možné asociace na tyto tvary, přičemž asi 70% odpovědí má obsahový charakter. Dále prokázali, že existuje úhlová závislost typu asociací, která se mění přibližně po $90^\circ - 120^\circ$; za těmito hranicemi nabývá obsah asociací jiného charakteru. Pokusné osoby v těchto případech vnímají rotovaný tvar nikoliv jako tvar původní, avšak otočený o příslušný počet stupňů, nýbrž jako zcela jiný, nový počet.

Ve středu 26. září odezvěly referáty O.Kolaříkové, V.Směkala, P.Rezka a P.Říšana.

O.Kolaříková referovala na téma "Maskulinní a femininní charakteristiky zájmových preferencí". S použitím původního inventáře zájmů byly zjištěny pohlavní rozdíly preferencí, projevující se shodně při srovnání skupin vysokoškoláků a vysokoškolaček v rámci čtyř různých studijně profesionálních směrů. Dále bylo shledáno, že vzhledem k příslušným zájmům diferencují se nejen skupiny pohlavní, ale také skupiny odlišných studijně profesionálních zaměření v rámci pohlavní, což nasvědčuje určitému překrývání pohlavních a studijně profesionálních determinací zájmových preferencí. Autorka pokládá tyto výsledky za jeden z dokladů nevelké teoretické i praktické nosnosti striktního rozlišování mezi obecně maskulinními a obecně femininními zájmovými preferencemi.

V.Smékal v referátu "Vztah temperamentových a charakterových vlastností" formuloval několik hypotéz o vztazích mezi klasickými typy temperamentu a charakterovými rysy, pojatými jednak jako hodnotové orientace, jednak jako vztahy k sobě, práci a k jiným lidem. Výsledky provedeného korelačního výzkumu podpořily předpoklad, že vyhraněné typy temperamentu jsou ve specifických vztazích k jednotlivým z uvedených kategorií rysů charakteru.

P.Rezek v referátu "Několik poznámek k psychologii paměti" polemizoval s tím pojetím paměti, které z ní činí analogon programovacího stroje. Autor spatřuje v takovém přístupu neopodstatněnou redukci problematiky paměti a doporučuje návrat k jejímu "psychologičtějším" pojmání.

Jako poslední odzněl referát P.Říčana na téma "Přehled metod výzkumu sebepojetí". Autor podal velmi bohatý výčet těchto metod, do něhož zahrnul jak metodické přístupy explicitně orientované na postihování sebekoncepcce, tak ty, které slouží primárně jinému cíli, vedle toho však implikují také zmíněný aspekt.

Členka výboru sekce dr.O.Kolaříková v průběhu druhého půldne zasedání informovala přítomné v zastoupení předsedy sekce doc.dr.O.Mikšíka o složení nového výboru sekce a o některých bodech plánu její činnosti, zejména pokud jde o pravidelná plenární zasedání s programem odborného i organizačního rázu a o systém postgraduálního doškolování. Objasnila také důvody, pro které bylo projednání těchto akcí v plénu sekce, původně plánované do rámce Psychologických dnů, přeloženo na nejbližší plenární zasedání členů sekce, k němuž má dojít v listopadu t.r. v Praze.

SEKCE PORADENSKÉ A PEDAGOGICKÉ PSYCHOLOGIE

V prvním půldenním zasedání sekce byly jako první předneseny referáty Z.Jelínkové: Problematika učení za nízké aktivizační úrovně, v němž podala zprávu o úspěšném pokusu o učení ve 2. spánkové fázi. L.Kolman ve svém sdělení upozornil na dva pokusy o formalizaci diagnostického procesu. Informace P.Knotka se týkala některých osobnostních aspektů studentů pedagogické fakulty. Pomocí baterie dotazníků /PEN, HODOR, PIL, AF/ zjišťovali řadu osobnostních charakteristik /např. aspirační úroveň, psychoticismus a pod./ a jejich vztah k vobě vys. školy a k prospěchu na FF. Byly zjištěny některé zajímavé souvislosti - zvláště některé negativní osobnostní rysy u těch studentů, kteří se původně ucházeli o jinou vysokou školu.

H.Vítovská a M.Vojáček referovali o systému předškolních psychologických prohlídek v Západočeském kraji. Přístup byl neobyčejně komplexní a systematický, může být východiskem při hledání efektivního diagnostického postupu.

Na závěr byla uspořádána panelová diskuse o Cattellově osobnostním dotazníku 16 PF /P.Říčan, S.Hermochová a Vl.Hrabal/. Diskuse se orientovala hlavně na psychometrické parametry testu a na interpretaci výsledků. Tato diskuse, která byla na plénu sekce uspořádána ponejprv, měla u účastníků živý ohlas, který se projevil řadou dotazů a připomínek. Zdá se, že je to jedna z perspektivních forem projednávání aktuálních, ne zcela vyjasněných problémů nebo metodik, které zajímají významnou část psychologů z praxe.

Druhý půlden byl věnován převážně poradenské problematice, V. Michal a A. Pešková referovali o dvou vlastních metodických zjišťování životních hodnot u pubescentů. Šlo o výběr pěti preferovaných hodnot a o projektivní metodiku typu nedokončených příběhů, v němž studenti popisovali svůj budoucí život. Autoři referovali o ověření těchto metodik, předložili i předběžné normy. Byl sledován také vývojový trend v hodnotovém systému dětí a mládeže. Zdá se, že jde o slibný postup použitelný v poradenské diagnostice.

B. Vašina sdělil výsledky ověřování dvou diagnostických pomůcek, které zjišťují hlavně prostorovou představivost a zručnost: Leoveho pyramidy a Soeveho kostky. Referované psychometrické charakteristiky jsou příznivé, obě metodiky jsou již k dispozici v bratislavské Diagnostice a dosud jsou v praxi neprávem opomíjeny.

J. Koluchová referovala o dlouhodobém sledování dvaceti dětí v pěstounské péči. Seznámila posluchače s právními i zdravotními hledisky pěstounské péče. Těžiště jejího příspěvku však bylo v psychologickém rozboru této formy náhradní výchovy a jejich výsledků. Ty se jeví jako velmi slibné. Koluchová se této práci věnuje dlouhodobě a s plným zaujetím a její zkušenosti mohou být východiskem pro činnost poradenských psychologů, kteří se budou této oblasti věnovat.

E. Dlabačová ve svém referátě o zkušenostech manželské poradny v Brně informovala o klientele i metodách práce a o problémech této relativně nové formy poradenské služby.

Zvláště progresivní je komplexnost terapeutického přístupu /využívá se např. skupinové a rodinné psychoterapie/ který se neobrací izolovaně ke klientovi, nýbrž k "nemocné" manželské dvojici neto k rodině.

Vl. Hrabal v příspěvku o diagnostické hodnotě L-skór v ECD referoval o výzkumu, v němž byly zjištěny významné závislosti mezi lžiskórem a některými faktory 16 PF dotazník. Pokusil se o interpretaci zjištěných vztahů analýzou konstruktu sociální desiderability.

V průběhu PD se sešel také výbor sekce rozšířený o zástupce krajských školských psychologických institucí. Byl stanoven program dvou seminářů sekce na leden a duben 1974: Diagnostika a organizace práce v profesionálním poradenství u 14 a 15 letých; mikrotřídy.

V zasedání sekce se projevila rostoucí publikační aktivita v oblasti poradenské psychologie i zvyšující se zájem o program této sekce.

SEKCE VOJENSKÉ PSYCHOLOGIE

Sekce vojenské psychologie zasedala v rámci 4. Psychologických dnů 25.9. od 14 do 19 hodin. Jednání bylo rozděleno na 2 části. V první byly předneseny odborné referáty a ve druhé jsme projednávali organizační záležitosti sekce.

Přednesené odborné referáty:

1. D r l í k Z d.:
Rozdíly osobnostního profilu skupin vyznačujících se krajními hodnotami základních dimenzí temperamentu.
2. P a v l i c a K.:
Zamyšlení nad úkoly a strukturou vojenské psychologie z hlediska požadavků soudobé bojové činnosti.
3. H e n d r y c h J.:
Souvislosti politických postojů s hodnotovou orientací vojáků základní služby.
4. H r o m á t k a J.:
Souvislost postojů s některými jinými kvalitami osobnosti.
5. K r e j č í k o v á E.:
Význam neurotických symptomů při výběru řidičů.

Velmi zajímavý byl referát Dr.Drlika, neboť se jedná o problematiku v naší psychologii nerozpracovanou.

Z hlediska vojenské psychologie byly cenné příspěvky Dr.Hendrycha a doc.Dr.Hromátky.

Účast na odborné části byla neobvyklá, místy dosahovala 30 zájemců. Zvláště jsme oceňovali přítomnost vědecké tajemnice Slovenské psychologické společnosti, která podstatnou mírou přispěla k aktivitě zúčastněných. Ke každému referátu byla široká diskuse. Celkově se dá říci, že jednání sekce bylo úspěšné.

V druhé části byly projednávány aktuální otázky předmětu

vojenské psychologie a základní otázka, jak může sekce přispět k rozvoji psychologických věd v ČSLA.

PhDr.Old.Z á m e č n í k
předseda sekce

SEKCE PSYCHOLOGIE PRÁCE

Tematika psychologie práce na psychologických dnech naznačuje, že rozsah problémů, kterým naši psychologové věnují pozornost, se neustále rozšiřuje. Je možno říci, že i počet referátů, které jsou na psychologické dny zařazovány, má stoupající tendenci. Na 4. Psychologické dny v Brně v září 1973 bylo v sekci psychologie práce přihlášeno a do programu přijato celkem 25 referátů.

V úvodu byl zařazen základní referát "Nejbližší výhledy psychologie práce do roku 1975". Tento referát byl kolektivním dílem autorů: B.Chalupy, J.Bláhy, Z.Bureše, J.Kheka, J.Růžičky, J.Sedláka, J.Šlédra, M.Šolce, M.Špeldové a Z.Vtípila. Referát podával orientaci v očekávaném vývoji oboru a naznačoval problémy, které bude třeba řešit. V plném znění bude otištěn v časopise Psychologie v ekonomické praxi.

Z jednotlivých dílčích monotematických referátů je možno upozornit zvláště na následující:

J.Šlédra a M.Bričina: Aspirace a subjektivní hodnocení výkonu jako komponenty motivace pracovní činnosti.

B.Chalupa: Psychologické otázky produktivity tvořivé práce ve vědě a technice.

E.Bedrnová a A.Velehradský: Speciální psychologický výzkum podmínek činnosti tvůrčích pracovníků.

J.Hlavsa a J.Kobylka: Psychické stavy při tvůrčím procesu.

J.Popelová: K pojetí zátěže ve výrobním procesu.

J.Popelová a A.Zelená: Studium nepříznivých důsledků jednostranného zatížení u vybraných skupin pracovníků.

A.Zelená: Příspěvek k analýze neurotizujících faktorů profesí s vysokým stupněm jednostrannosti výkonu.

J.Míka a M.Brichcín: Modelování psychické zátěže pomocí testu pozornosti.

J.Šulc: Charakteristika řečových reakcí operátorů v reálných situacích ohrožení životě jiných osob.

M.Brichcín a M.Mantlíková: Rychlost a obtížnost zpracovávání informací v systému počítač - člověk.

A.Velehradský a E.Bedrnová: Hlubková analýza kvalifikace mistrů a její širší psychologické souvislosti.

L.Richter: Profesiografická charakteristika povolání kriminalisty, jmenovitě vyšetřovatele.

J.Voborský: Psychická náročnost důlních profesí.

M.Rédr: Analýza dopravního chování.

E.Řehulka a L.Smékalová: Problematika pracovní způsobilosti starších výpravčích vlaků.

F.Stružka: Účast psychologických faktorů na nehodách v silničním provozu.

V.Koblika: Konceptní úkoly dopravní psychologie v praxi podniků silniční a městské dopravy.

J.Horina: Využití jednoho malomechanizačního selekčního systému v rozboru vzájemných vztahů některých determinant pracovní činnosti.

Celkově je možno říci, že k nejhluběji zpracovávaným tématům patřila problematika tvořivé /tvůrčí/ práce, otázky psychické zátěže, psychologické problémy spojené se zaváděním vyšších forem mechanizace a problematika bezpečnosti řídičských činností. Relativně stranou pozornosti byly problémy inženýrské psychologie, ergonomiky, profesiografie a do značné míry i personalistiky. Potěšením byly i dvě sdělení věnované metodice a to sdělení K.Hovorky o t.zv. Type-testu - metodice vhodně navazující kontakt psychologa s vyšetřovanou osobou a sdělení J.Horiny o poměrně jednoduché metodě, vhodné ke zpracování číselných psychologických údajů.

J. K ř í v o h l a v ý